

VU Research Portal

Oude waarheid en historische wetenschap. Van kleine kerkgeschiedenis tot cultuurgeschiedenis van de bevindelijk gereformeerden

van Lieburg, F.A.

published in

Kennis en Vorming. Liber Discipulorum, aangeboden aan dr. E.G. Bosma bij zijn promotie 2015

document version

Publisher's PDF, also known as Version of record

[Link to publication in VU Research Portal](#)

citation for published version (APA)

van Lieburg, F. A. (2015). Oude waarheid en historische wetenschap. Van kleine kerkgeschiedenis tot cultuurgeschiedenis van de bevindelijk gereformeerden. In C. van den Brink, & J. J. de Jager (Eds.), *Kennis en Vorming. Liber Discipulorum, aangeboden aan dr. E.G. Bosma bij zijn promotie* (pp. 25-33).

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal ?

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

E-mail address:

vuresearchportal.ub@vu.nl

KENNIS EN VORMING

*Liber Discipulorum, aangeboden aan
dr. E.G. Bosma bij zijn promotie*

Onder redactie van Kees van den Brink en Koos-jan de Jager

Met medewerking van: Bart Fraanje, Fred van Lieburg, Jacob van der Tang en Laurens van der Tang

Kees van den Brink en Koos-jan de Jager (red.)
Utrecht, april 2015.

Omslag: *Dorpskerk Woudenberg ca. 1730*, Beeldbank Rijksdienst voor het
Cultureel Erfgoed
Omslagontwerp en binnenwerk: Koos-jan de Jager

ISBN: 978 94 627 8308 9

© 2015 Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden
verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of
openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch,
mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of op enig andere manier, zonder
voorafgaande schriftelijke toestemming van de rechthebbende.

INHOUD

1	INLEIDING	7
	<i>Koos-jan de Jager</i>	
2	EEN DOCENT WORDT DOCTOR	11
	Een persoonlijke schets over dr. E.G. Bosma	
	<i>Kees van den Brink en Koos-jan de Jager</i>	
3	OUDE WAARHEID EN HISTORISCHE WETENSCHAP	25
	Van kleine kerkgeschiedenis tot cultuurgeschiedenis van de bevindelijk gereformeerden	
	<i>Fred van Lieburg</i>	
4	GELOOF, HOOP EN LIEFDE IN DE GESCHIEDWETENSCHAP	35
	Prangende vragen in de geschiedwetenschap aan de hand van het piëtismeonderzoek verkend	
	<i>Koos-jan de Jager</i>	
5	NIET VERBERGEN VOOR HUN KINDEREN	57
	Een Bijbelse oriëntatie op de zin der geschiedenis en de relevantie hiervan in het geschiedenisonderwijs	
	<i>Kees van den Brink</i>	
6	HET CONCEPT BILDUNG	79
	Een ideeënhistorische bezinning	
	<i>Laurens van der Tang</i>	

7 DE ACTUALITEIT VAN EEN KLASSIEKER 93

Een onderzoek naar de inhoud en relevantie van het boek ‘Over de democratie van Amerika’ van Alexis de Tocqueville

Jacob van der Tang

8 DE JODENHAAT VAN RUDOLF IN 1146 111

De anti-Joodse kruistochtprediking van Rudolf in het licht van de joods-christelijke verhoudingen in de twaalfde eeuw

Bart Fraanje

PERSONALIA 127

3 OUDE WAARHEID EN HISTORISCHE WETENSCHAP

Van kleine kerkgeschiedenis tot cultuurgeschiedenis van de bevindelijk gereformeerden

FRED VAN LIEBURG

Het proefschrift van Ewart Bosma mag er zijn.¹ Het is een lijvige studie over de houding van de bevindelijk gereformeerden tegenover het nationaalsocialisme in zijn opkomst, overheersing en ondergang, met de vijf bezettingsjaren als heftigste episode, maar alles bezien binnen de ruimere tijdspanne van 1920 tot 1950. De dikte van het boek weerspiegelt de grondigheid waarmee de auteur te werk is gegaan. Zoals het in een dissertatie hoort, heeft hij een omvangrijk bronnenonderzoek verricht. Hij laat de lezer in diverse bijlagen ook uitgebreid in de resultaten delen. In zijn voorwoord merkt hij terecht op dat zo'n enorme klus alleen met een flinke dosis motivatie tot een bevredigend einde kan worden gebracht. Een felicitatie met deze prestatie van formaat is aan het begin van dit opstel op haar plaats!

Bosma steekt niet onder stoelen of banken dat hij zijn onderwerp ook met persoonlijke betrokkenheid benaderd heeft. Hij schrijft als bevindelijk gereformeerde over bevindelijk gereformeerden. 'Om recht te doen aan personen, drijfveren en overtuigingen', zo zegt hij, 'is het van belang dat een onderzoek als dit wordt verricht door iemand die deze zaken in de juiste context kan plaatsen en het bevindelijke taalveld kent.' In dit verband citeert hij uit een interview dat ik begin 2006 aan

¹ E.G. Bosma, *Oude waarheid en nieuwe orde. Bevindelijk gereformeerden en het nationaalsocialisme 1920-1950* (Apeldoorn 2015).

het *Reformatorisch Dagblad* gaf bij mijn benoeming op de bijzondere leerstoel Geschiedenis van het Nederlands protestantisme aan de Faculteit der Letteren van de Vrije Universiteit in Amsterdam.² Kort na dat interview benaderde Ewart mij om zijn promotieplannen te bespreken.

Het was een voorrecht hem te begeleiden en het boek onder zijn handen te zien ontstaan. Maar achter, voor of boven mij – welk perspectief je maar wilt kiezen – staat de voormalige VU-historicus Arie Theodorus van Deursen, mijn eigen promotor en Ewarts inspirator. Hij haalt hem ook aan waar het gaat om de christelijke naastenliefde als drijfveer van historisch onderzoek. Geschiedschrijving is recht doen aan gestorvenen, luidt een gevleugelde uitspraak van Van Deursen uit zijn laatste levensperiode.³ Ewart en ik zijn waarlijk niet de enigen die zich door de gereformeerde evenknie van Johan Huizinga hebben laten inspireren op – in de woorden van deze aartsvader van de cultuurgeschiedenis – hun ‘weg tot de historie’. Ik noem hier John Exalto, net als Ewart Bosma geboren in 1977 – op de tijdbalk loop ik hen slechts tien jaar voor. Exalto promoveerde in 2005 bij de VU-hoogleraren Willem Frijhoff en Gerrit Schutte, mijn eigen mede-promotoren in 1996. Ook hij kon vanuit zijn eigen achtergrond de protestantse traditie van binnenuit begrijpen en beschrijven.

De opmars van de bevindelijk gereformeerden

Onlangs publiceerde Exalto een verhelderend artikel over ‘De opmars van de bevindelijk gereformeerden in de historiografie’.⁴ Daarin beschreef hij hoe zo’n 25 jaar geleden historici uit reformatorische kring nog nauwelijks zichtbaar waren in de academische geschiedschrijving, maar inmiddels volop meedoen in de universitaire wereld. Vervolgens behandelde hij de variaties en veranderingen in de manier waarop bevindelijk gereformeerden hun eigen geschiedenis hebben beoefend. ‘Van zwartekousenkerken naar biblebelt’, schreef hij boven zijn artikel,

² Tineke van der Waal, ‘Liever verhelderen dan opiniëren. Religiehistoricus Van Lieburg volgt Schutte op’, *Reformatorisch Dagblad*, 6 februari 2006.

³ Voor de context van deze visie: Fred van Lieburg en Joke Roelevink (red.), *Een gereformeerde jongen. Arie Theodorus van Deursen (1931-2011)* (Amsterdam 2012) 261-269.

⁴ John Exalto, ‘Van zwartekousenkerken naar biblebelt. De opmars van de bevindelijk gereformeerden in de historiografie’, in: Paul H.A.M. Abels et al., *Terug naar Gouda. Religieus leven in de maalstroom van de tijd* (Zoetermeer 2014) 97-116.

daarmee verwijzend naar een bestseller van Anne van der Meiden over de ‘zware gereformeerden’ uit 1968 en de oprichting van het Dutch Bible Belt Network in 2013. Welbeschouwd onderscheidde hij de volgende vijf benaderingen in de geschiedschrijving van de bevindelijk gereformeerden.

Als eerste noemt Exalto het terrein van de ‘kleine kerkgeschiedenis’, gewijd aan kerken en gemeenten die ontstaan zijn uit en na de Afscheiding van 1834 en die in de ‘grote kerkgeschiedenis’ meestal weinig aandacht krijgen. Een pionier was Hermanus Stoppelenburg, uitgever van de *Kerkhistorische Kroniek* (1964-1973). Later vormde zich een Redactie Bibliotheek van de Kleine Kerkgeschiedenis, die onder meer het vijfdelige biografisch woordenboek *Predikanten en Oefenaars* samenstelde. Auteurs als Herman Natzijl, Anthon Bel, John Mastenbroek, Cees de Jongste, Ad Ros, Henk Florijn, Han Vermeulen en Rens Vogelaar werden groot in dit genre. Er was een markt voor een tijdschrift als *Oude Paden* en voor rijk geïllustreerde levensverhalen en plaatselijke gedenkboeken. Exalto noemt het literatuur ‘met veel oog voor detail, geschreven voor de insiders, niet-wetenschappelijk van karakter, maar wel een belangrijke bron van informatie en nieuwe details’.

Een heel andere sfeer ademt de tweede categorie studies, ontstaan uit ‘de sociologische interesse vanaf 1985 die de bevindelijk gereformeerden behalve een naam ook een inmiddels gerespecteerde plaats hebben opgeleverd in de periodieke onderzoeken naar *God in Nederland*’. Deze volzin refereert in eerste instantie aan het bekende proefschrift van Chris Janse, vervaardigd onder begeleiding van de VU-politicoloog Jan van Putten, over het spanningsveld tussen traditie en moderniteit waarin de bevindelijk gereformeerden zich staande probeerden te houden.⁵ De term ‘bevindelijk gereformeerden’ was niet nieuw, maar kreeg door Janses uitwerking en door de overname ervan door andere wetenschappers – denk aan Gerard Dekker, Hijme Stoffels, Jan Zwemer, Cees Polderman, Nicolette Hijweege, Marthy Veerman, Jan Post, Teus van de Lagemaat en José Baars – een vaste rol in het publieke discours. Ook in enquêtes en rapporten over de secularisatie van Nederland kreeg

⁵ C.S.L. Janse, *Bewaar het pand. De spanning tussen assimilatie en persistentie bij de emancipatie van de bevindelijk gereformeerden* (Houten 1985). Recent publiceerde de auteur een evaluatie na dertig jaar: *De refozuil onder vuur* (Apeldoorn 2015).

het begrip de functie van een verzamelterm voor de kleine kerkverbanden op de rechterflank van protestants Nederland.

Als derde benadering van de bevindelijk gereformeerde geschiedenis – die in kerkelijk opzicht voor een goed deel ook een *hervormde* geschiedenis is! – onderscheidt Exalto ‘de politiek-historische onderzoekslijn die voornamelijk op de SGP is gericht’. De in 1918 opgerichte Staatskundig Gereformeerde Partij is de oudste organisatie die gezien kan worden als maatschappelijke mobilisatie van degenen die later met de nodige mitsen en maren als de bevindelijk gereformeerden werd herkend. De SGP heeft haar eigen historiografie gekregen, waarbij de gebruikelijke gedenkboeken worden geflankeerd door de proefschriften van Wim Fieret, Jan Zwemer en Henk Post. Laatstgenoemde bood een analyse van het partijdebat over de rol van de vrouw in volksvertegenwoordiging en openbaar bestuur – een debat dat na dit proefschrift uit 2009 is uitgemond in een nieuwe fase in de politieke praktijk van de staatskundig gereformeerden in Nederland.

Exalto onderscheidt nog een vierde lijn in de bevindelijk gereformeerde geschiedschrijving: ‘de “klassieke” kerkhistorische benadering in de zin van onderzoek geconcentreerd rond kerkelijke instituten en hun voorgangers’. Vermoedelijk doelt hij hier op een categorie die thematisch aansluit bij die van de ‘kleine kerkgeschiedenis’, maar wetenschappelijk parallel loopt aan eerdergenoemde historisch en sociologisch georiënteerde publicaties, evenals die van godsdienstpsychologen en –antropologen. Ik denk aan de studies van Henk Hofman over het ontstaan van de Gereformeerde Gemeenten, van Henk Florijn over de Ledeboerianen, van Bas Wiegeraad over Hugo Visscher, de grondlegger van de Gereformeerde Bond in de Nederlandse Hervormde Kerk – en *last but not the least* de verdienstelijke studies van Rinus Golverdingen over Gerrit Hendrik Kersten en de Gereformeerde Gemeenten.

Exalto komt, ten slotte, in vertrouwd vaarwater als hij een nieuwe loot aan de stam van het historisch onderzoek naar bevindelijk gereformeerden bespreekt, een ‘interdisciplinaire benadering (...) van wat intussen de biblebelt is gaan heten, een term die geografie en groepscultuur met elkaar verbindt’. Hij noemt een in 2006 gehouden symposium over ‘refogeschiedenis’, waar een paradigmawisseling werd gelanceerd in de visie op het verleden. De bevindelijk gereformeerde of reformatorisches cultuur is geen erfenis van een vier eeuwen oude

traditie van Reformatie en Nadere Reformatie, maar een twintigste-eeuwse vormgeving van een protestantse herinnerings- en identiteitspolitiek in samenhang met de veranderingen in de plaats van godsdienst in de liberaal-democratische samenleving.⁶ Exalto's eigen boeken over de geschiedenis van De Driestar – het summum van de door de politiek-juridische vrijheid van levensbeschouwelijk onderwijs gestimuleerde minizuilvervorming in de twintigste eeuw – mogen gelden als voorbeeldige vruchten van een veelzijdige kijk op deze niche in de Nederlandse religiegeschiedenis.⁷

Cultuurgeschiedenis van de bevindelijk gereformeerden

Gesteld dat John Exalto een adequate indeling bood van de bevindelijke gereformeerde historiografie, tot welke categorie behoort dan eigenlijk het proefschrift van Ewart Bosma? Wie zijn hoofdstukken, bijlagen en literatuurlijsten bekijkt, ziet meteen hoeveel hij heeft geprofiteerd van het eerstgenoemde genre van de 'kleine kerkgeschiedenis'. Mede dankzij de rijke, en tijdens het onderzoek up-to-date gehouden bibliotheek van zijn schoonvader, mist de auteur misschien niet één van de vele biografieën van dominees, bekeringsgeschiedenissen van vromen en gedenkboeken van gemeenten. Ewart is hier een goede leerling van zijn collega en vriend Henk Florijn, die hem ook te hulp schoot bij het ontwerp van kerkenschema dat een verfijning geeft van de bestaande 'stambomen' van de gereformeerde gezindte. Bosma heeft de literatuur van de kleine kerkgeschiedenis voorzien van een *Fundgrube*.

Wat betreft de tweede categorie kan de promovendus geen overdosis aan sociologische belangstelling worden toegeschreven. Bosma is een traditioneel historicus, gericht op een kwalitatieve interpretatie van tekstuele bronnen. Zeker, in de afbakening van de groep toont ook hij zich schatplichtig aan de terminologie van Janse en heeft hij zich zelfs moeten neerleggen bij het afzien van het spreken over *bevindelijke gereformeerden*, wat taalkundig eigenlijk juister is. Het anachronisme dat verbonden is met het gebruik van een term voor een moderne

⁶ Fred van Lieburg (red.), *Refogeschiedenis in perspectief. Opstellen over de bevindelijke traditie* (Heerenveen 2007) 7-30.

⁷ John Exalto, *Wordt een heer! Kweekschool De Driestar en de emancipatie van de bevindelijk gereformeerden* (Heerenveen 2012); idem (red.), *Wees een gids! De Driestar tussen vreemdelingschap en participatie* (Heerenveen 2014).

groepering voor een proto-groepscultuur in de eerste helft van de twintigste eeuw heeft hij met een overtuigende historische verantwoording ondervangen. Verder ontbreken in zijn proefschrift de schema's en tabellen niet, en zijn historische verkiezingsuitslagen ook kwantitatief geanalyseerd, zodat sociaal-wetenschappers er zeker wat van hun gading in zullen vinden.

De derde soort die Exalto onderscheidde, de politiek-historische inkadering van de bevindelijk gereformeerden, lijkt Bosma op het lijf geschreven. Zijn boek gaat immers voor een belangrijk deel over de SGP, haar leiders en bestuurders – over haar kiezers ook, die in die roerige episode van de vaderlandse geschiedenis soms uitweken naar de Anti-Revolutionaire Partij, de Christelijk-Historische Unie, de Hervormd Gereformeerde Staatspartij, de Nationaal-Socialistische Beweging of de Christelijk-Nationale Actie. Bosma borduurt voort op het proefschrift van Fieret over de SGP vóór 1948, maar biedt veel meer context en diepgang doordat hij meer en andere bronnen in zijn onderzoek heeft verwerkt. De literatuur over de politieke en parlementaire geschiedenis van Nederland heeft Bosma met een standaardwerk verrijkt.

Als bijdrage tot de 'klassieke' kerkgeschiedschrijving, de vierde categorie van Exalto, sluit Bosma aan bij de wetenschappelijke uitwerking van de 'kleine kerkgeschiedenis', waarin met name Florijn, Wiegeraad en Golverdingen, maar ook wel historici als Van Deursen, Exalto zelf en schrijver dezes hem voorgingen. Als het gaat om theologiegeschiedenis, vaak beschouwd als een onvervreemdbaar eigendom van die traditionele 'kerkgeschiedenis', biedt Bosma een stuk receptiegeschiedenis van de 'oude waarheid', van de brede gereformeerde orthodoxie zoals die in de vroegmoderne tijd gestalte heeft gekregen en in de moderne tijd door uiteenlopende geloofsgemeenschappen is toegeëigend. Met name inzake de relatie tussen het Oude en Nieuwe Testament en de visie op het genadeverbond, het oude Israël en het joodse volk heeft Bosma zorgvuldig te werk moeten gaan in de interpretatie van preken, kerkbladen en egodocumenten.

Tot nu toe lijkt er voor vier van de vijf benaderingswijzen die Exalto noemde, wel iets te zeggen om Bosma's proefschrift er bij in te delen. Toch zou ik, als ik moest kiezen, zijn studie rangschikken onder de laatste categorie van Exalto, de interdisciplinaire benadering van de groepscultuur van de bevindelijk gereformeerden, die zich bij gebrek

aan betere benamingen onder flexibele termen als refogeschiedenis of biblebeltstudies manifesteert. Die indeling lijkt ongeloofwaardig, omdat Bosma zich helemaal niet op de groepscultuur in de moderne Nederlandse samenleving richt, maar meer op 'bevindelijke belevingshorizon' van de rechterflank van het orthodox protestantisme tijdens het interbellum, de bezettingsjaren en de directe naoorlogse periode. Qua doelstelling en aanpak onderscheidt de studie van Bosma zich echter door de fundamentele poging het denken en handelen van mensen te begrijpen vanuit de eigen traditie, identiteit en geloofsovertuiging, in samenhang met de omstandigheden, onmogelijkheden en uitdagingen waarmee deze mensen zich in hun tijd geconfronteerd zagen. In die poging ligt het wezen van de beoefening van een cultuurgeschiedenis van de bevindelijk gereformeerden.

Nieuwe en oude dingen

Als Bosma's proefschrift bij meer dan één type historiografie kan worden ingedeeld, pleit dat voor de veelzijdigheid van zijn werk. Ewart lijkt een schaap met vijf poten, wat een veehouderszoon niet misstaat. Maar misschien moeten we die schijf van vijf uiteindelijk laten voor wat het is. Exalto had het per saldo ook over de opmars van de bevindelijk gereformeerden in de historiografie zonder meer. We mogen Bosma's boek gewoon nemen zoals het is: een bijdrage tot de algemene geschiedschrijving, gewijd aan een thema op het snijvlak van politiek, levensbeschouwing en samenleving, behandeld met alle middelen die een vakman ter beschikking staan, met de mengeling van verbondenheid en terughoudendheid die een wetenschapper in zijn omgang met het verleden siert. Recht doen aan gestorvenen – het devies van Van Deursen, waarmee we weer terug zijn bij de universele morele uitgangspunten waartoe elke rechtgeaarde historicus zich dient te verhouden.

Uiteindelijk is ook Bosma als historicus zichzelf. Hij maakt, bevindelijk gereformeerd of niet, zijn eigen opmars in de geschiedschrijving – zo goed als hij, gepromoveerd of niet, zijn opmars maakt onder de bevindelijk gereformeerden. Actief in de gemeentepolitiek namens de SGP, zet hij zich in voor de toekomst van de samenleving, niet alleen maar van een bepaalde bevolkingsgroep. Dagelijks werkzaam als leraar geschiedenis aan een reformatische

scholengemeenschap, is hem weliswaar een groep jongeren uit de gereformeerde gezindte toevertrouwd, maar draagt hij bij aan de vorming van een nieuwe generatie die haar weg zal moeten vinden in een pluriforme cultuur, die breder is dan de Biblebelt. Bosma leert zijn leerlingen vooruit te kijken als zij de snelweg van de toekomst oprijden, waarbij het onontbeerlijk is regelmatig in de achteruitkijkspiegel te kijken.

Sommige leerlingen vervolgen hun schoolloopbaan met een universitaire studie, en van hen kiezen sommigen weer voor de beoefening van de historische wetenschap. Zelf heeft hij, opgeleid in Groningen, de weg gevonden naar de Vrije Universiteit, om met een promotie de kroon te zetten op zijn academische vorming. Promotor en promotus kunnen tevreden zijn. Maar Ewart en ik zullen ons eens te meer verblijden wanneer weer een volgende generatie zich het edele ambacht eigen maakt en daarbij de hoogste academische graad niet versmaadt. Of zijn leerlingen zich nu naar Utrecht of Amsterdam begeven, laten we in het midden. Ze vinden als begaafde intellectuelen, opgegroeid bij de oude waarheid, zelfstandig hun weg in de wereld. Toegerust met de schatten van de traditie, zijn ze bereid om die te delen met ieder die er open voor staat. Als aanstormende geleerden brengen ze – naar het Bijbelwoord – uit de voorraad van de bronnen nieuwe en oude dingen voort (Matth. 13:51). Daarvan getuigen alvast de opstellen in dit sympathieke *liber discipulorum*!

Bibliografie

- BOSMA, E.G., *Oude waarheid en nieuwe orde. Bevindelijk gereformeerden en het nationaalsocialisme 1920-1950* (Apeldoorn 2015).
- EXALTO, JOHN, *Wordt een heer! Kweekschool De Driestar en de emancipatie van de bevindelijk gereformeerden* (Heerenveen 2012).
- EXALTO, JOHN (red.), *Wees een gids! De Driestar tussen vreemdelingschap en participatie* (Heerenveen 2014).
- EXALTO, JOHN, 'Van zwartekousenkerken naar biblebelt. De opmars van de bevindelijk gereformeerden in de historiografie', in: Paul H.A.M. Abels et al., *Terug naar Gouda. Religieus leven in de maalstroom van de tijd* (Zoetermeer 2014), 97-116.
- JANSE, C.S.L., *Bewaar het pand. De spanning tussen assimilatie en persistentie bij de emancipatie van de bevindelijk gereformeerden* (Houten 1985).
- JANSE, C.S.L., *De refozuil onder vuur* (Apeldoorn 2015).
- LIEBURG, FRED VAN (red.), *Refogeschiedenis in perspectief. Opstellen over de bevindelijke traditie* (Heerenveen 2007).
- LIEBURG, FRED VAN en JOKE ROELEVINK (red.), *Een gereformeerde jongen. Arie Theodorus van Deursen (1931-2011)* (Amsterdam 2012).
- WAAL, TINEKE VAN DER, 'Liever verhelderen dan opiniëren. Religiehistoricus Van Lieburg volgt Schutte op', *Reformatorisch Dagblad*, 6 februari 2006.